

ABONNEMENTS
Indochine Union postale
On an... 10 \$ On an... 10 \$ 00
Six mois... 5 \$ Six mois... 5 \$ 00
Annonces Légales
On a la ligne de 6 points sur justification
de 9 cœurs quelle que soit la page
Annonces Commerciales
On traite à forfait

Đông-Pháp Thời-Báo

Le Courrier Indochinois

東法時報

NĂM THỨ BA SỐ 305
Ngày thứ tư
25 Novembre 1925
Tổng-lý: NGUYỄN-KIM-ĐÌNH
Chủ-bút: NAM-KIỀU

BÁO QUÂN

21, đường Mac Mahon,

BAIGON

Điện thoại (Téléphone)

86 324

GIẤY BÁO

Mỗi năm... 10 \$ 00
Mỗi năm... 10 \$ 00
Mỗi năm... 10 \$ 00

DEPOT LEGAL
INDOCHINE
Nº 4347

Mua báo phải trả tiền trước
Mandat và thư để gửi
M. NGUYỄN-KIM-ĐÌNH

Rao báo và việc chuyển bán hay là việc g

MỘT TUẦN XUẤT BẢN LẦN, NGÀY THỨ HAI, THỨ TƯ, THỨ SÁU

Vận-mạng tu'ong lai

của quốc dân ta
dưới quan Toàn-quyền Varenne

«Cái chánh-sách của tôi hàng
tu-tướng là làm cách nào cho
hai giống người Pháp, Nam
chung lưng đầu cột cho rõ ra
cái bụng tin thành trong sự liên
lạc đôi bên». (La haute de
ma politique est de faire en
sorte que Français et Anna-
mites vivent côte à côte, aient
une claire conscience de leur
solidarité). Đó là mấy lời kim-
ngọc của quan Toàn-quyền Va-
renne đã tuyên bố ra vậy.

Lời nói ấy không phải là lời
nói giả-dối ngoài miệng để mua
lòng người Annam, mà chính
là lời chỉ-thành ở trong tim
phải ra ra; lời nói ấy không
phải là câu chuyện giao tiếp
trong một lúc, mà chính là có
quan-hệ với cái vận-mạng tương
lai của hai giống người Pháp,
Nam & xứ này. Đồng-bào ta
ai người trí-thức có quan-tâm
với nước nhà mà chưa hiểu đồng
lĩnh với câu nói ấy. Tiền nhò
có câu: «đầu óc trí-huệ, không
bằng đôi-thời». Thời này là
thời gì? Có phải là thời quốc-
dân ta nên mau-mau dựa theo
chánh-phủ Pháp-quốc, như là
vịnh tay quan Toàn-quyền Va-
renne mà bước lên đài văn-
minh tấn-hóa không? Vì cái
tình thế ngày nay nó xui nên,
người Pháp với người Nam,
không thể coi nhau như ông chủ
với người bạn mà bác bực cao
kỳ được, thế tất là phải liên
lạc với nhau, phải chung lưng
đầu cột với nhau, cái vận mạng
tương-lai của hai giống người
ở cõi Á-đông này đều có tương
quan với nhau cả.

Nếu người Pháp mà mang
một tâm lòng vị-kỳ không chịu
hết lòng hết sức mà dần dần
người Nam mau mau lên đài
tấn-hóa để mở mày mở mặt với
người, thì chắc là thất-cảm-tính
với người Nam, đã thất-cảm-tính
với người Nam, thì cái hi-
vọng viễn-vong kia cũng không
thể đạt được, mà càng thêm
rối loạn cho mình; về phần
người Nam cũng không thể theo
một cái ý-kiến chấp-nệ như máy
ong «cách-mạng» thứ xưa,
không kịp xét đến cái trình-
độ dân minh thế nào, mà đã vội
muốn ra khỏi vòng người Pháp,
chẳng khác nào một đứa nhỏ
mới biết bò mà đã chực đứng
sừng lên, may không đến nỗi
vấp té gây chẹn là phước lắm.
Mình không phải là người
không xương, thì tác thế nào
mình cũng có ngày đứng được,
song trước khi mình muốn
đứng phải dựa vào một người
lớn đứng bên, nếu người lớn
đó quả-nhiên có lòng từ-tứ muốn
điều-đắc cho mình, thì mình
cũng nên dốc một lòng để vịnh
tay người mà bước lên đi, ấy
cái câu quan Toàn-quyền nói
hai giống người Pháp, Nam
phải nên chung lưng đầu cột
với nhau đó, thiết là lời nói của
một tay đại-chánh-trị, thâm-hiểu

thời thế lắm.
Một lời trầu trọng mà quan
Toàn-quyền đã nói ra đó, chắc
là ngài sẽ làm cho tôi nơi, vậy
thì cái vận-mạng tương-lai của
quốc-dân ta thế nào chỉ trông
vào lời nói đó mà thôi! Trong
cái thời kỳ gần đây mười năm
nay, người Pháp người Nam
gần gũi nhau, cứ nói cho đúng
thì bề ngoài dầu không tỏ cái ý
gì ra là phân-nghịch, song trong
lòng vẫn coi nhau như kẻ Việt
người Tàu, cái duyên cớ đó bởi
vì đâu, chỉ tại là mỗi người mỗi
bụng, không ai biết lòng ai,
nên không ai chịu tin ai, mà
thành ra ngờ vực lẫn nhau, làm
cho chậm đủng đủng tiến bộ, đến
ngay nay nghe quan Toàn-quyền
Varenne, ngài là một vị thủ-
hiện xứ ta, bao nhiêu chánh-
lệnh đều ở nơi tay ngài, ngài lại
sản có một tâm lòng tốt đối với
người Nam minh như thế, theo
đuổi một cái chánh-sách như
thế, ai người nghe thấy mà chẳng
mừng lòng! Và cứ như phương-
diễn & Á-đông ngày nay, thì
người Pháp người Nam cần phải
chung lưng đầu cột với nhau,
mà cũng không chậm trễ được
cột với nhau không được!

Song nếu bề ngoài nói chung
lưng đầu cột với nhau, mà vẫn
hãy còn chưa tin hết lòng nhau
thì cũng khó lòng nên việc được.
Vậy nên, lại phải am-hiểu tình
thế, cân-nhắc lợi hại, mà tin
nhau một cách chơn thành, vậy
thì một giống người tới văn-
minh & Châu-Á, với một giống
người văn-minh ở ở Châu-Á,
hai bên cùng chung lưng đầu
cột với nhau, tô-diềm cho xứ
Đông-Pháp này như gấm như
hoa, mở mày mở mặt cùng thế
giới, há chẳng là một sự hay lắm
ru!

Ta mong rằng cái lời quan
Toàn-quyền nói đây, bây giờ
đã được nghe thấy bên tai,
rồi nay mai đây sẽ được trông
thấy trước mắt, thì cái ngày 19
Novembre 1925 là cái ngày
quan Toàn-quyền Varenne
đã chọn tới xứ Đông-Pháp này,
há chẳng phải là một cái ngày
đáng kỷ-niệm cho vận mạng
tương lai xứ Đông-Pháp này
ư?

Batháng trong cây, một ngày
trông quá, mấy ngàn năm trước
chúng ta ở dưới quyền cai-trị
của người Tàu, chỉ vì người
Tàu cậy sức mạnh áp-chấn ta, mà
đá gậy nên cái công phần xui
cho ta đánh trả lại người Tàu
phải khiêu vĩa, ngày nay cái
chánh-sách của Pháp-quốc, như là
thì khác hẳn thế, muốn chung
lưng đầu cột với ta để nâng cao
cái trình độ ta lên, vậy đồng-bào
ta ai người trí-thức có lòng
mong mỏi cho vận-mạng tương
lai của nước nhà thì hãy công-
nhận lời quan Toàn-quyền Va-
renne nói đó làm kim-chỉ-nam.

Trần-huy-Liêu

Câu chuyện một đêm tiệc tàn-hôn

Là lời bên nói bên cười
Bên mừng có hứa bên mời tàn-lang

Mấy ngọn đèn dầu sáng xanh
chiếu vào những cây cù tam sắc,
những vườn khàn nhũn nhũn, những
đóa hoa hương chén chén, cánh lá
xanh, tổ dứa vôi vôi lạ thường. Quạt
mây đưa cù xanh trắng đỏ phát
pho thêm tiếng đàn tã-tã, động hát
ca-mời giã phôi cho tiệc hoa. Hơn
năm mươi vị tân khách cười-cười,
nói-nói, mừng cho cô Võ-ngọc Loan
ai nữ của ông Võ công-Thủy, kinh-
lịch hồi hương đẹp duyên cùng M. Ngô-
châu-Danh, Giáo sư trường tư Ng-
phan-Long con ông Ngô-châu-Điền,
kỹ-nghệ gia ở Tourane.

Tuy rằng trong tiệc không có vẻ
chỉ đạo sắc hơn tiệc khác nhưng
xem cho kỹ thì thấy tình nam-bổ
một nhà rất rõ ràng. «Càng là một
sự chônson, mấy trăm năm cùng vương
tròn từ đây»!

Đến kỳ rượu sâm banh ông Võ-
công-Thủy đứng dậy cầm on cả thấy
cáo vị cô lòng tưởng người, lại chung
vui chung người, rồi cô ông huyện Kỳ
càng thay mặt cho bạn đồng ty cầu
chúc cho cô dâu chàng rể được:

Trăm năm tơ tóc bên trời đất
Một gánh nặng thường nặng núi sông
Kể đó ông Trương-cao-Động cũng
đứng dậy, nhún ly rượu lên cao
mừng cưới chônson-chiến thắng lấy
thành thật và rằng: «Tôi xin thay
mặt cho mấy bạn Trung-kỹ kỹ nghệ
ở Saigon mà là thân hữu của M.
Danh, trước mừng cho hai họ cùng
vui: sau chào cho hai họ được hạnh
nhiên giai lão. Ta nên mừng cho
phong hòa nước ta. Trái cây mười
năm làm sông tự do kết hôn tràn
dào nước ta mà không thể nào xô
đổ được nên luân lý của ta, cũng vì
ta biết trọng sự hay ho qui hòa
đáng giữ cho gia đình giáo đạo ta».

Nói đến đó thì M. Võ công-Thủy
anh có dấu phân nan với M. Michel
Tinh-trung; Tôi làm việc Nhà-nước,
tôi là người của Nhà-nước, nếu ông
ấy sẽ bàn qua quốc sự thì chắc tôi sẽ
bị bại. Ông đây cũng có linh' lẩn' chớ
phải không sao?

Lời của chủ nhơn thốt ra như thế,
nên ông Động không thể tiếp hết
bài chúc được đành vui lòng, mỉm
cười. Nếu thế thì tôi cũng không nên
chức nữa, nhưng những lời tôi nói
đều chứng phải cốt bản về quốc sự
câu nói nào tất nhiên cũng tùy theo
người suy mà hoá ra quốc sự cả».

Ngộ quá! Phụ-phụ là đầu trong
nhơn luân, như mình biết hay giữ
giữ mà còn được sự gì mà bỏ ra
ràng thế chẳng nên bàn đến sao?
Ta cũng từng thấy cái hạt của sự tự
do kết hôn rồi, thế mà trong lúc nên
ngợi khen phong tục tốt mỹ của mình
thì có người lại sợ. Sự mà chẳng
đi ngay cho người khác biết, chỉ
phản nòng với người khác là ý-không
đồng lòng, làm cho lúc vui đôi ra
lắc bươm, tưởng cũng đang lúc
truyền cảm chuyện về sau. Thời thì
thời, nên nghe đờn nghe ca, nên dùng
rượu sâm banh hết cả-gà nên ngắm
mây lá cù tam sắc, nên hi hi vui
cười chứ đừng so-sánh. Đừng so-
sánh đám cưới mình cho phụ-mệnh
mạng với sự kết-hôn tự-ý muốn của
cặp trai gái mà làm chỉ cho này quốc
sự ra.

Quốc sự là gì? Ờ! giáo mệnh mấy
ngàn năm chưa tỉnh thế cũng vẫn
minh, cũng lần hoa, cũng loà loà bề
ngoài.....

Ngôn-ngạn cảnh ngộ tình kia,
Nỗi riêng riêng biết dãi dãi với ai?

HÀ THỊ

1.- Tưởng không nên viết nhiều vì không
phải là một bài khảo cứu. Viết nhiều không
bằng viết ít, viết ít mà người hiểu nhiều
chỉ tốt hơn.

VĂN UYÊN

HÒA VÂN BÀI «ĐA TÌNH» CỦA
ÔNG NAM-KIỀU, SỐ BÁO 361

Đa tình dân đông mới là hay,
Bớt chơn đầu mà đến đôi say,
Mưa thấy sắc xanh rồi bận biếu,
Là lo đều lo chịu ròn gây.
Nở đam-vui lấp nên danh giá,
Trước phải ngăn ngừa cuộc gió mây
On nước nọ nhà chưa thôn được,
Tương tư mang bệnh phí giờ ngày.

H. L. P.

BÁP HỌA

Mấy lời răn bảo thiệt là hay,
Dầu chẳng đeo bầu cũng gọi say.
Văn biết tình trăng nên khi đoán,
Ngộ đầu duyên thắm dễ thân gây.
Sghỉ mình nhơn phải phùng lang chạ,
Thương khách cũng chung hội nước
mây.

Nợ hiều trung kia may trả đặng,
Nợ tình há phải bận lâu ngày.

NAM KIỀU

Mừng M. Huỳnh-tri-Đức du học
bên Pháp đồ Tà-tà!

THI MỪNG

Mừng cho cụ Đức đồ ông Đồ,
Rạng rỡ làm trai chỉ hải hồ.
Sao đợi kẻ song già nhấc nhò,
Tôn đồ nhận thấp bạn trăm tro.
Sơn đồi cửa tướng tài âm hộ,
Gió giúp bướm tợ cánh thăng vo.
Vải chầu thang mây leo tột nấc,
Hở danh cha mẹ toại danh tro.

Lão-Đông

VINH NGƯỜI CÀM

Muôn việc bất bình khó nói ra,
Phận cầm ta lại thấm cho ta.
Trái tai lương tử lệ cam tức,
Gay mắt đành ôm đờn xót xa.
Trời không đáp chớ khờ khạo nói,
Mặc ai là hiệp khó bề la.
Thời thế là đời cho nực cười,
Kéo dẫm mà lòng như gậy thiết tha.

Mai-Kim

Cùng M. Lê-hoàng-Muru

Chủ-bút Lục-tinh-tân-văn

Tôi coi trong qui-báo gần
đây thấy đăng những bài kích-
bác tôi, tôi không trả lời, vì là
không đáng trả lời. Song cũng
xin nhơn đây mà nhắc đề đồng-
ngiệp nhớ lại rằng: năm ngoái
hạt Sông-củ bị nạn thủy tai,
đồng-nghệp họ lại nhắc rằng:
«đây trời vang tiếng RUỒI-
XANH», làm cho những dân hạt
bị nạn phải gởi thơ đến tôi kêu
nài xin, đáng vô báo để gởi cái
tiếng oan-ức ấy, hẳn đồng-
nghệp hãy còn nhớ chứ! Ngày
nay mấy người phụ bút câu
đồng-nghệp có ý văn nan tới,
thì sao, đồng-nghệp không trả
lời giùm cho rằng: ta đây! Ta
là Chủ-bút của các người đây!
Cái người mượn hỏi gì cứ hỏi
ta đây này! Bạt trong nhà sao
lại không thông, mà phải cầu
đến Thích-ca ngoài đường.
Vậy có muốn hỏi gì thì cứ thấp
hương khấn vái mà trông vào
cái bài-vị RUỒI-XANH này!
Này!

Nam-Kiêu

Chủ-Bút

Đông-pháp-thời-báo

Nhóm Hôi-dòng quán hạt

(Bữa 20 Novembre 1925)

Hội-dòng quán-hạt nhóm chiều nay,
có ông Monin và ông Gallot dự hội
nên người ta coi đóng làm.

Trước hết ông Nghị Trương-văn-
Bền đứng dậy nói rằng bấy nay các
học-sanh trường Kỹ-nghệ thiết-hành
(Ecole pratique d'Industrie) trong
mấy năm học tập tại Sở-mộ, thì sự
uống, ăn mặc và lương bổng củi củi
một tên lính tập vậy. Nay ngài xin
cho các học-sanh ấy được hưởng đồng
bạc với học-sanh Trường máy. Lời
xin của ngài được các Nghị-viên liên
diện biểu đồng tình.

Ông Bền lại còn xin ở các thab lớn
nên lập các trại xưởng để dạy học trò
tập rèn nghề nghiệp để tránh cái họa
của khách kiều-cư đã giành với người
Annam tự bấy lâu nay.

Quan Khâm-sai (Commissaire du
Gouvernement) liền đứng dậy mà nói
rằng Nhà-nước đã có tiền lập «áo
trường» đã nghị ấy rồi.

Về việc cao-đẳng học, ông Bền lại
còn xin nữa, kể có ông Monin tiếp với
ông Bền mà cái rồi ông Lê-quang-
Trình cũng dự vào.

Ông Bền nói rằng theo chương trình
thi các học-sanh năm thứ ba trường
Đức quốc không được phép đi thi cấp
bằng tốt-nghiệp.

Quan Đức-học-chánh hết sức cải
nhưng cũng không qua quai ông Monin,
Trình và Bền. Bởi vậy ngài mới biểu
ông Bền hãy xin với cụ Giáo-huấn bộ
chương trình ấy đi. Ông Lê-quang-
Trình lại xin rằng học-sanh năm thứ
tứ từ trước tới nay không bị đuổi ra
khỏi trường.

Về vụ ông Bền xin đây, các Nghị-
viên tranh cãi rất lâu, đến khi bỏ
thăm thì lời xin của ông Bền được 11
tiếng.

Ông Nguyễn-phân-Long có đạo cho
quan Đức-học-chánh nghe một cái đơn
kêu nài của nhơn dân làng Mỹ-phu-
tây (Mytho) nói rằng hồi năm 1923
Nhà-nước có cắt một cái trường tiểu-
học cho làng ấy, nhưng bởi sự lỗi thời
của một vị Giáo-tập cai-trường ấy mà
thành ra phải đóng cửa trường. Ông
Long xin khai trường ấy lại. Quan
Đức-học-chánh hứa sẽ ý lời.

Ông Long lại xin cho những người
có bằng tiểu-học Pháp-Việt được phép
lập trường tư trong làng miếu tánh
tinh tốt và giữ theo khuôn phép thì
thời Quan Đức-học-chánh cũng hứa sẽ
xem xét lại.

Về việc so-đăng học ông Bền nói rằng
học trò bị học chữ quốc ngữ mất nhiều
ngày giờ quá, còn học chữ Langsa thì
không thấy chút.

Ông Võ văn Thơm cũng biểu đồng
tình với ông Bền về việc ấy và ông lại
xin cho học trò Annam dùng 12 tuổi
thì được đi thi cấp bằng tiểu học, chớ
không phải 13 tuổi như các học-sanh
Langsa. Quan Đức-học-chánh trả lời
rằng việc ông Thơm xin thì Nhà-nước
đã có tính trước rồi và kể từ năm nay
đây có một cái lợi nghị sắp ra bãi cáo
việc bỏ buộc ấy.

Ông Labaste có nhắc chuyện một
thầy Thông-ngôn số Điện tín vì quá
25 tuổi có mấy ngày mà xin vào học
tại trường Thương mại không được.
Quan Đức-học-chánh nói rằng lẽ-luật
cố khii cũng phải chớ giảm bớt đi song
việc ấy là tại sở học chánh.

VỀ CUỘC THI BẰNG CẤP SƠ HỌC
(Certificats d'études élémentaires)

Về cuộc thi bằng cấp sơ học, ông
Nghị viên Monin đứng lên một cách
thần táo, dùng lời nói rất hùng hồn
mà hiệp với ông Bền xin bỏ cuộc thi
bằng cấp sơ học. Ngài nói rằng theo
ý các Nghị-viên Annam, thì dầu cho
ràng việc học vấn trong mấy năm nay
có đến ngừng trở, sự chậm chạp và
ngưng trở ấy thường do các sự hay
hãy nhiều cuộc thi cử mà ra. Ở bên Đức

M. NGÔ-KHẮC-MÂN ĐỐI VỚI
NGƯỜI CAO-MÊN Ở BACLIU

Ông Nguyễn-phân-Long trong là Đại
biểu của quốc dân, ngoài cũng là Đại

~~Ng Rong~~

